

Aan MINDEF
Van DGB
D.t.v. SG
In afschrift aan CDS
HDFC
DCO
DJZ

TER BESLISSING

Datum
24 november 2022

Onze referentie
BS2022023243

Opgesteld door
[redacted]
[redacted]
Directie Strategie en Kennis

M [redacted]
[redacted]@mindef.nl

Aantal bijlagen
1

Nota

Kamerbrief inzake door Nederlands Instituut voor Militaire
Historie uitvoeren van verkennend onderzoek naar opgeheven
Stay Behind organisatie (toezegging Tweede Kamer)

Aanleiding

In februari 2021 kondigden minister-president Rutte en minister Bijleveld aan dat er nader archiefonderzoek zal worden uitgevoerd naar de in 1992 opgeheven zeer geheime Stay Behind-organisatie. Deze toezegging was een reactie op een verzoek van het zogenaamde Werkverband Stay Behind, een instantie bestaande uit (klein)kinderen van ex-leden van de Stay Behind-organisatie. De Stay Behind organisatie ressorteerde onder de minister-president en de minister van Defensie.

Eind juli hebben de plv. DGB Defensie en de plv. SG Algemene Zaken het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) verzocht een verkennend onderzoek te laten uitvoeren. Met deze brief informeren de MP en u de Kamer over het in juli gestarte onderzoek en dat de verwachting is dat de resultaten van het onderzoek begin 2023 gereed zullen zijn. Deze brief is eerder door u goedgekeurd, maar is nu op verzoek van het ministerie van Algemene Zaken opgemaakt als Kamerbrief van het ministerie van Defensie (in plaats van opmaak minAZ), te ondertekenen door de MP en u.

Geadviseerd besluit

U wordt geadviseerd de Kamerbrief op verzoek van het ministerie van AZ, tezamen met de MP te ondertekenen na afloop van de ministerraad van 2 december a.s. waarna de brief aan de Kamer wordt verstuurd.

Kernpunten

- In de Tweede Kamerbrief van februari 2021 hebben premier Rutte en minister Bijleveld, nadat het Werkverband Stay Behind de VCD om meer informatie had verzocht, de Tweede Kamer toegezegd daartoe een archiefonderzoek te laten uitvoeren en de Kamer daarover te zijner tijd nader over te informeren.
- Met AZ is overeenstemming bereikt om het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) daartoe het onderzoek te laten uitvoeren. In overleg met de directeur NIMH, AZ en Defensie is er voor gekozen dat het NIMH eerst een verkennend onderzoek zal uitvoeren naar de mogelijkheden van een historisch onderzoek. Dit onderzoek is in aanvulling op het eerder in 2005 op verzoek van de toenmalige premier en minister van Defensie uitgevoerd en openbaar gemaakt onderzoek (PIVOT-rapport nr. 166, "De Nederlandse stay behind – organisatie in de koude oorlog 1945 – 1992").
- Het NIMH is eind juli met een onderzoeksopdracht gevraagd om zo mogelijk in oktober 2022 in het eindverslag op hoofdlijnen aan te geven wat (op basis van de resultaten van het verkennend onderzoek) de opzet van een (mogelijk) historisch onderzoek zou kunnen zijn, inclusief een raming van de tijdsduur en de financiële kosten.
- Inmiddels heeft het NIMH gemeld dat er meer tijd benodigd is om de informatie te ontsluiten en dat de inschatting is dat de rapportage begin 2023 gereed zal zijn.

- In de Kamerbrief is de inhoud van de in juli van dit jaar aan het NIMH verstrekte onderzoeksopdracht volledig overgenomen.

Toelichting

- De zeer geheime Stay Behind-organisatie, ook wel O&I (Operatiën & Inlichtingen) genoemd, ressorteerde in de jaren 1946-1992 onder de minister van Algemene Zaken en de minister van Defensie. Zij had tot doel in geval van een vijandelijke invasie en bezetting van Nederland verzetsactiviteiten uit te voeren in opdracht van de regering. Na het opheffen van deze organisatie in 1992 hebben enkele minister-presidenten en ministers van Defensie de ex-leden van de Stay Behind-organisatie namens de regering hun erkentelijkheid betuigd en hen bedankt voor hun inzet. Daarbij werd benadrukt dat van regeringszijde geheimhouding zou worden gehandhaafd en werd ex-leden verzocht dit ook te eerbiedigen.
- In 2020 stuurde het Werkverband Stay Behind, een instantie bestaande uit (klein)kinderen van ex-leden van de O&I-organisatie, aan de VCD een verzoek om de leden van het werkverband meer informatie te verschaffen over de feitelijke rol, verantwoordelijkheid en activiteiten van hun (groot)vaders. In december 2020 sprak minister Bijleveld in samenwerking met AZ een vertegenwoordiging van het werkverband. Daarbij is afgesproken dat er nader archiefonderzoek zou worden gestart.
- In februari 2021 informeerden de minister-president en de minister van Defensie de Tweede Kamer met een brief dat er nader archiefonderzoek zou worden uitgevoerd naar de in 1992 opgeheven Stay Behind-organisatie. Tevens spraken beide bewindspersonen in die brief namens het gehele kabinet publiekelijk alsnog hun erkentelijkheid en grote waardering uit in de richting van de ex-leden van de voormalige Nederlandse Stay Behind-organisatie en hun nabestaanden.
- Vanwege de Corona pandemie, de kabinetsformatie, de geo-politieke ontwikkelingen met betrekking tot Oekraïne en de personele bezetting bij AZ en Defensie heeft de opdrachtverstrekking aan het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) wat meer tijd in beslag genomen dan gebruikelijk is.

Financiële overwegingen

Het verkennend onderzoek wordt uitgevoerd door de directeur en een senior onderzoeker van het NIMH en zal binnen de reeds gestelde financiële kaders van Defensie plaatsvinden, waardoor er geen sprake zal zijn van bijkomende financiële gevolgen. De financiële consequenties van een mogelijk toekomstig historisch onderzoek laten zich op dit moment nog niet voorspellen. De kosten van een eventueel vervolgonderzoek zullen, gezamenlijk door AZ en Defensie, worden geraamd en in overleg worden begroot.

Juridische overwegingen

Eventuele besluitvorming betreffende geheimhouding van gegevens in overleg met de inlichtingendiensten.

Communicatie

In dit stadium vooralsnog passief.

Informatie die niet openbaar wordt gemaakt

Persoonsgegevens van de steller worden niet openbaar gemaakt vanwege bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

DE DIRECTEUR-GENERAAL BELEID